
FRITS BEIJER.

Toen Johan Beijer — thans een 72-jarige, aarbidwaardige textielfabrikant in Enschede, eens een jolig muzikant uit de Kamper school, die met zijn zingende trompet licht-gevoelige harten beroerde — ons vroeg een schenking te bemiddelen aan het Frans Walkate Archief, wisten wij, waarover we voor deze Almanak zouden schrijven. Over de „Oude Frits”, zijn vader, de legendarische slagwerker van Het Stedelijk Orkest, die in de herinnering van oude Kampenaren voortleeft als een fenomeen van muzikale handigheid en . . . van zorgeloze opgeruimdheid.

Ja, waarom zouden we ook niët over de Oude Frits schrijven? Het waren de notabelen niet alleen, die het leven van de Kamper gemeenschap in de vorige eeuw zijn voor ons zo merkwaardige gestalte gaven. Ook al waren de minder bedeeden in die dagen te zeer gevangen in de sociale nood om een leidende rol te spelen, toch drukte hun leven en werken mede een stempel op de tijd: Frits Beijer heeft de herinnering meer stof gegeven dan menigeen, die op die armoedige muzikant neerkeek.

En bovendien heeft schrijven over de Oude Frits nog deze bijzondere aantrekkelijkheid, dat het de gedachte aan Kampens Stedelijk Orkest levendig houdt. Aan dit culturele instituut, dat als zodanig niet meer bestaat, denkt men in Kampen te min. Wij weten wel, dat het bestaan van een Stedelijk Orkest in belangrijkheid niet te vergelijken is met wat er sinds de glorie tijd van dat orkest in de plaatselijke samenleving verbeterd is. Maar dat neemt niet weg, dat in ons hart dagelijks verwijt opwelt aan het gemeentebestuur, dat in 1933 één van zijn schoonste culturele bezittingen van zich vervreemde, zodat het in een langdurige agonie zou verbloeden.

Maar we hadden het over een schenking. Die schenking betrof een door de Kamper tekenleraar J. D. Belmer geschilderd portret van de Oude Frits, in de uniform van zijn glorie: Het Stedelijk Orkest, alias de Schutterij-muziek.

Wie Frits heeft gekend, weet dat hij nooit het geld bezeten heeft om zich eigener beweging te laten portretteren. Daarom is het aardig de geschiedenis van dit portret te vernemen. Het zat zo: Belmer zou een doek vervaardigen afbeeldende Keizer Frans Jozef van Oostenrijk-Hongarije. Maar hij zat met twee moeilijkheden. In de eerste plaats schuwde hij als elke kunstenaar het werken naar een plaatje. In de tweede plaats kon *hij* noch naar Wenen, noch *Frans Jozef* naar Kampen komen.

Nu was Frits Beijer in het trotse bezit van een paar majestieus-telike bakkebaarden, die een sprekende gelijkenis vertoonden met die van Frans Jozef. En zo kwam het, dat op zekere dag de Oude Frits in Belmers atelier voor Keizer Frans Jozef speelde. Er ontstonden twee schilderijen. Eén van de Keizer, met Frits' bakkebaarden, en één met de honderd-procents Frits in de uniform van het Stedelijk Orkest. Dat laatste kreeg hij van de schilder cadeau, en het zwierf in de familie tot het voor enige maanden in het Frans Walkate Archief een — waarschijnlijk laatste — rustplaats vond.

Dat nu is de historie van het schilderij; thans de historie van het model.

★

Omstreeks het jaar 1867 kwam bij het Instructie Bataljon te Kampen zekere Frits Beijer. Hij was in 1841 te Zwolle geboren, doch schijnt in Genemuiden te hebben gewoond voor hij naar Kampen kwam.

In Augustus 1867 huwde de 26-jarige militair met de 27-jarige Kampense Hendrikjen Gooris, en het echtpaar koos domicilie in de „wasbazen-huizen" aan de Singel, op de plaats waar later de „Oldenhof" zou verrijzen. De heer des huizes diende in 's Konings wapenrok de Staat als portier en als hoornblazer, doch ook zijn vrouw droeg 's Konings wapenrok;

zij was namelijk marktenster. Ze kregen één kind: F. H. Beijer. Een zoon.

Tien jaar na hun huwelijk overleed de vrouw, en bijna een jaar later trouwde Frits Beijer opnieuw. De 34-jarige Johanna Lemmerman, weduwe van Frans Bosch, die haar twee kinderen nagelaten had — een zoon Lodewijk en een dochter Nellie —, werd de vrouw die hem in zijn roemruchte jaren trouw terzijde zou staan, slovend en slavend van de vroege morgen tot de late avond. Want het was geen geringe opdracht, de huishouding van de vrolijke maar zorgeloze fantast, die Frits Beijer was, op orde te houden. Vooral niet, toen er uit het huwelijk vier kinderen geboren werden: Johan, Frederika, Wilhelmina en Suzanne.

De nauwe behuizing aan de Singel werd al spoedig verwisseld voor de Hagenpoort — de ex-gevangenis, die als bewijs van de cultuurloosheid van het toenmalige stadsbestuur in 1893 werd afgebroken —, en later verhuisde het gezin Beijer naar de Broederweg, ter hoogte van het tegenwoordige no. 6. Daar begon de vrouw een groenten-winkeltje annex water- en vuurnering, tevens porderij voor de naaste omgeving. Agent Belanbuis kwam er in de heel vroege morgen koffie drinken, als hij nachtdienst had, en haar man's collega's-muzikanten als Camin en Hooimeijer wisten het adres te vinden als ze op een nachtelijk partijtje „balmuziek" hadden gemaakt.

Het huis van de populaire Frits Beijer, de — wat men tegenwoordig zou noemen — „star-drummer" van het Stedelijk, die in de zwaarste concertnummers en niet minder in de luchtartigste „show-nummers" onverbeterlijk was, wist iedereen in Kampen te staan. Dat een en ander op de schouders van diens vrouw een veel te zware taak legde, begrijpt iedereen.

Toch heeft ze haar man, die op 31 Januari 1900 de ogen voorgoed sloot, nog 6 jaar overleefd.

*

Frits Beijer was een geweldig muzikant. Het grootste ge-

deelte van het toenmalige Stedelijk bestond uit geweldige muzikanten. Maar men kan niet over hen spreken zonder de naam te noemen van hun directeur A. J. Gaillard. Een groot muzikant, een groot paedagoog en een groot mens. Hij gaf niet alleen een uiterst bekwame muzikale leiding aan zijn mannen, maar hij kende ze in hun kracht en hun zwakheden, en hij hield van ze alsof het zijn kinderen waren.

Onder de leiding van deze man heeft ook Frits Beijer zijn talent kunnen ontwikkelen, terwijl ook zijn kwaliteiten als raskomiek door Gaillard de kans kregen. Beroemd was bijvoorbeeld de „Reis door Europa”, een potpourri van volksmuziek uit verschillende landen, waarin talrijke uitroepen van treinconducteurs moesten worden geïmiteerd. Die partij was altijd voor de oude Frits weggelegd.

Merkwaardig was het, dat Frits Beijer geen noot muziek kende, en zijn slagwerk-partij uitsluitend op aanwijzingen van de dirigent en op zijn fenomenale geheugen voor muziek moest vertolken. Maar na twee repetities maakte hij geen verkeerde slag meer! En zo kwam het, dat Gaillard hem, ondanks zijn gebrek aan kennis van het muziekschrift, nimmer heeft ontslagen.

Eénmaal heeft dit de oude Frits tot overmoed gebracht. Hij solliciteerde bij de Haarlemse Orkest Vereniging als paukenist, en hij werd — omdat hij „van Gaillard was” — zonder examen aangenomen. Toen in Haarlem echter bleek, dat Frits geen muziek kon lezen, kon men hem er niet gebruiken. En zo kwam hij met hangende pootjes in Kampen terug. In deze gedeprimeerde staat wilde Gaillard hem een lesje geven, en zo stond na zijn terugkeer voor één maal niet Frits Beijer, maar een ander achter het slagwerk. Nadien heeft hij ook nimmer meer geprobeerd het Stedelijk te verlaten.

Nog eenmaal is het gebeurd, dat de oude Frits de gevolgen ondervond van het feit, dat hij geen notenschrift kon lezen. Dat was tijdens de uitvoering van de „Concertvereniging”, een symphonie-orkest, dat grotendeels uit muzikanten van het Stedelijk bestond, en waarin Frits de pauken zou slaan. Er

stond een moeilijke ouverture van von Gluck op 't programma, en er waren te weinig repetities om Frits in de gelegenheid te stellen zijn ingewikkelde partij tijdig onder de knie te krijgen. Toen moest zijn zoon Johan, die wél muziek kon lezen, hem vervangen. Noch de oude, noch de jeugdige Beijer vond het erg prettig . . .

Buiten de kwestie van notenkennis staat vanzelfsprekend Frits Beijer's muzikaliteit. Over elk muzieknummer had hij een uitgesproken oordeel. Was het hem niet naar de zin, dan luidde zijn critiek onverbiddeijk: „Kook er maar pap op.” En tien tegen één dat Gaillard het nummer van het repertoire nam!

*

Tenslotte Frits Beijer als mens. Een moeilijke opgave om daarover te schrijven voor iemand, die negentien jaar na zijn dood eerst het levenslicht aanschouwde. Maar er is niets dat ons bij het opbouwen van een geestesbeeld van de figuur Frits Beijer zo helpt als onze vriendschap met zijn zoon Johan. Want de trekken van vader Beijer schuilen in zijn 72-jarige zoon, en er zijn maar weinige uurtjes samenzijn bij Willem Mazeland — het historische pimpel-centrum van muzikanten — voor nodig om Frits Beijer en heel de sfeer om hem heen te voelen, als bestond die nóg.

Johan, in zijn jongere jaren waarschijnlijk een even begenadigd muzikant als zijn vader — van wie hij de bijnaam „Fritsje” overhield — heeft dezelfde muziek-gevoeligheid, dezelfde zorgeloze opgeruimdheid, dezelfde goedgehartigheid, dezelfde waardering voor de geneugten van het leven, en dezelfde behoefte aan omgang en populariteit, die wij uit de verhalen rondom de oude Frits begrijpen.

Overigens treft het ons te meer, omdat we nu eenmaal minder argeloos kunnen voelen dan de Beijers, hoe onnoemelijk zwaar de taak van vrouw Beijer moet zijn geweest. Als vader Beijer hier of daar een fiks concert had geslagen, dan moest er — naar de gewoonte van de tijd — ook fiks op gedronken worden. En dan was het hi-ha-ho-zingen niet voor de zuinige

en veel te hard werkende vrouw des huizes weggelegd, met haar zorgen, met haar water, vuur en groentezaakje en met haar talrijke kroost.

Ja — de oude Frits heeft haar zeker heel wat handjes geholpen. Maar hij was de man niet om op de toen zo schrikbarende dure centen te passen, de orde in gezin en nering te handhaven, en de kinderen met beleid op te voeden tot deugdelijke mensen in de maatschappij. Hij sloeg beter op de trommels, piaste aanstekelijk, en vertelde verhalen uit zijn bloeiende fantasie, die in zijn armelijke bestaan werelden van schoonheid opriep uit windstreken waar nóch geld, nóch zorgen te vinden waren.....

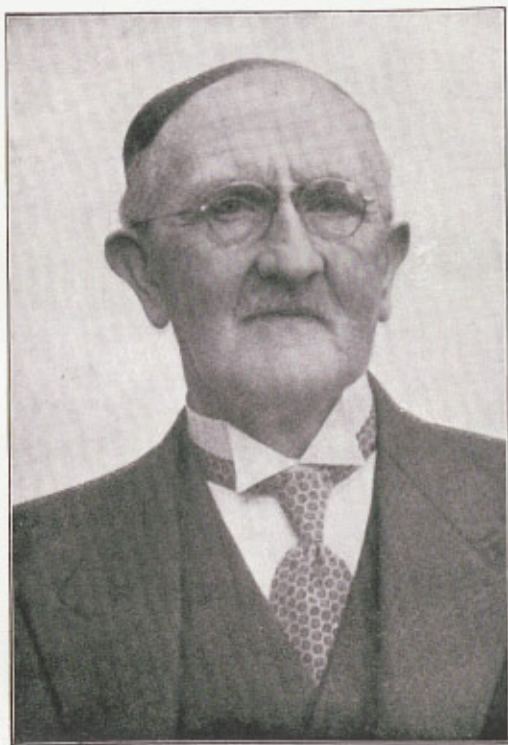
Maar voor allen die hem bekend hebben, en voor ons, die zoveel over hem gehoord hebben, blijft hij de man, die je nooit iets kwalijk durft nemen, omdat hij iets schoners bezat, dan menigeen in dit leven weet te bemachtigen. We eren hem als een écht en groot muzikant. En moge zijn zorgeloosheid hem zijn vergeven.

Hans Wiersma.

FRITS BEIJER naar Belmer's schilderij

J. BEIJER, zoon van de oude Frits